

Παναγιώτης Μαυροειδής

Ίσως κανείς δεν περίμενε μάχες πάνω από τις κάλπες και μάλιστα σε μια αστική δημοκρατία της Ευρώπης, όπως αυτή της **Ισπανίας**. Το κεντρικό κράτος της Μαδρίτης επιτέθηκε με βαρβαρότητα σε μια σχετικά αυτόνομη (ως τώρα) περιφέρειά του που ζητά -διστακτικά μέχρι στιγμής- ανεξαρτησία.

ΝΑΙ ή ΟΧΙ λοιπόν στην ανεξαρτησία της Καταλονίας από την Ισπανία; Με το αίτημα εθνικής αυτοδιάθεσης της Καταλονίας ή με τον επιθετικό εθνικισμό της «Μαδρίτης»;

Η απάντηση δεν μπορεί παρά να είναι πολύ συγκεκριμένη. Η περίπτωση της Καταλονίας εκλαμβάνεται ως **ειδικό θέμα**, καθώς ο λαός της αποτελεί ένα αρχαίο έθνος με ξεχωριστή κουλτούρα και γλώσσα. Επιπλέον, η διαμάχη έχει διαχρονικό χαρακτήρα, εδώ και εκατοντάδες χρόνια με πολλές διακυμάνσεις. Δε θα κατανοήσουμε, ωστόσο, τις ειδικές πλευρές, αν δεν εξετάσουμε τη συνολική εικόνα.

Εντελώς πρόσφατα, η -όχι και τόσο εθνικά καταπιεσμένη- **Μεγάλη Βρετανία**, μια ιμπεριαλιστική δύναμη, με τη δεύτερη μεγαλύτερη οικονομία στην ΕΕ, αποφάσισε με δημοψήφισμα την **έξοδο από την Ευρωπαϊκή Ένωση**. Την ίδια στιγμή, η **Σκωτία** διεκδικεί επίμονα την αποχώρηση από τη Μεγάλη Βρετανία! Ο πλούσιος Ιταλικός Βορράς ζητάει αυτονομία ή/και ανεξαρτησία. Στο -κατά πολύ μικρότερο ως χώρα- Βέλγιο, οι αντιθέσεις Βαλώνων και Φλαμανδών οδηγούν συχνά σε αδυναμία σχηματισμού κυβέρνησης για μεγάλο διάστημα.

Υπάρχει, συνεπώς, μια εκ νέου ανάδυση του εθνικού ζητήματος, όχι μόνο εκεί όπου υπάρχει θέμα εθνικής ολοκλήρωσης, όπως στην περίπτωση των Κούρδων ή των Παλαιστινίων. Πρέπει, μάλιστα, να επισημανθεί η ένταση που παίρνει **ειδικά** μέσα στις χώρες του ανεπτυγμένου καπιταλιστικού κόσμου.

Έχουμε να κάνουμε, δηλαδή, με ένα πολύ ευρύτερο φαινόμενο που συνίσταται στη βαθιά κρίση και σαφή **απονομιμοποίηση** στη λαϊκή συνείδηση, τόσο υπερεθνικών **υπερκρατικών «ολοκληρώσεων»**, όπως αυτό της ΕΕ, όσο και ξεχωριστών **εθνών/κρατών**. Η εικόνα είναι σαφέστατη: μετά και από την κατάρρευση των ανολοκλήρωτων σοσιαλιστικών εγχειρημάτων και την προσωρινή επιστροφή σε μια παν-καπιταλιστική ανθρωπότητα, οι δύο

μορφές ενοποίησης (έθνος/κράτος, ολοκληρώσεις), που γέννησε η ανάδυση και η ηγεμόνευση της αστικής τάξης, βρίσκονται σήμερα σε σκληρή δοκιμασία.

Η κατασκευή των αστικών εθνικών κρατών υποχρεωτικά υπηρέτησε το δόγμα «ένα κράτος, ένα έθνος (ακόμη και αν επρόκειτο για διαφορετικές εθνικές προελεύσεις, π.χ. ΗΠΑ), μία κυρίαρχη γλώσσα και συνήθως μία κυρίαρχη (αν όχι επίσημη ή/και μοναδική) θρησκεία».

Το έθνος-κράτος όριζε έναν σαφή τόπο/χώρο εξουσίας της αστικής τάξης, ως πεδίο **άσκησης της κυριαρχίας** της και της οικονομικής της δραστηριότητας. Αποτελούσε καταφύγιο αλλά και ορμητήριο εξόρμησης του κεφαλαίου. Ταυτόχρονα, η πολιτική του νομιμοποίηση προϋπέθετε ένα κάποιο **κοινωνικό και πολιτικό συμβόλαιο** με τις υποτελείς τάξεις, δηλαδή εγγυήσεις κοινωνικής προστασίας και διαφύλαξης ιστορικής συνέχειας, που μεταξύ των άλλων σήμαινε και υπεράσπιση εδαφικής ακεραιότητας. Ο **αστικός εθνικισμός** του 19ου αιώνα αποτέλεσε τη βάση για τη διάλυση των αυτοκρατοριών και της απολυταρχίας, φυσικά με τα ξίφη των λαϊκών τάξεων και με έπαθλο πολιτικές ελευθερίες αλλά και όνειρα ατομικής ιδιοκτησίας και κοινωνικής ανέλιξης. Η εποχή του μονοπωλιακού καπιταλισμού και του πρώτου ιμπεριαλιστικού πολέμου ήταν σχεδόν ταυτόσημη της γένεσης νέων κρατών κατά βάση με κριτήριο την εθνική ολοκλήρωση, χωρίς, ωστόσο, να μπορεί να επιλυθεί το ζήτημα των μειονοτήτων εντός τους.

Τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, ολοκληρώνουν αυτό τον κύκλο, με την αποτίναξη της νέο-αποικιοκρατίας.

Το κυρίαρχο στοιχείο της επόμενης φάσης καπιταλιστικής ανάπτυξης είναι η επανεμφάνιση και ενδυνάμωση ενός κύκλου όχι μόνο **καπιταλιστικής οικονομικής διεθνοποίησης**, αλλά και (πάντα ατελών) **μορφών πολιτικής ολοκλήρωσης** με κυρίαρχο παράδειγμα αυτό της ΕΕ. Στο πλαίσιο αυτό **τροποποιούνται σημαντικά οι όροι πολιτικής κυριαρχίας των ξεχωριστών εθνών-κρατών**, γεγονός που επιφέρει τεράστιες αλλαγές.

Ξένα και εχθρικά κράτη και ολοκληρώσεις εκτός δυνατότητας ελέγχου

Στη λαϊκή συνείδηση των πολιτών τους, τα κράτη δεν προσφέρουν πλέον τις εγγυήσεις που ιστορικά είχε υποσχεθεί το κοινωνικό και πολιτικό συμβόλαιο συγκρότησής τους.

Αντίθετα, μπροστά στις εργαζόμενες τάξεις όλο και περισσότερο εμφανίζονται δύο παράλληλες κινήσεις που ροκανίζουν τις παλιές κοινωνικές και πολιτικές συμβάσεις.

Από τη μια, υπάρχει μια κίνηση **«από τα μέσα προς τα έξω»**, με συχνά ηθελημένη μεταφορά εξουσιών από τα κράτη-έθνη προς υπερεθνικά κέντρα, τις αποφάσεις των οποίων φυσικά αδυνατούν ακόμη και τυπικά να ελέγξουν οι λαοί των κρατών.

Από την άλλη, αναπτύσσεται μια παράλληλη κίνηση **«από τα κάτω προς τα πάνω»**, στο εσωτερικό των κρατών-εθνών, με περιστολή ακόμη και αυτής της «κολοβής» αστικής δημοκρατίας και με αναβάθμιση αδιαφανών, εξωκοινοβουλευτικών μορφών διακυβέρνησης. Οι συνέπειες αυτών των δύο αναπτυσσόμενων τάσεων είναι ολοφάνερες αλλά και δραματικές: Μεγάλη υποβάθμιση των κοινωνικών πολιτικών που αφορούν την πλειοψηφία, όσο και κάθε μορφής λαϊκού ελέγχου και τυπικής έστω κυριαρχίας. Ο ίδιος ο κοινοβουλευτισμός στερείται όλο και περισσότερο ουσιαστικού περιεχομένου.

Με λίγα λόγια, απέναντι από τις υποτελείς τάξεις ορθώνεται ένα **κράτος εχθρικό, απόμακρο, ανεξέλεγκτο, κοινώς ξένο** προς αυτές. Τα παραπάνω ισχύουν ακόμη πιο μεγεθυμένα στην περίπτωση **υπερεθνικών ολοκληρώσεων** τύπου ΕΕ, όπου ακόμη περισσότερο εχθρικά είναι και τα λαϊκά συναισθήματα προς τη λεγόμενη **«παγκοσμιοποίηση»**.

Οι αποσχιστικές τάσεις και γενικά οι φυγόκεντρες κινήσεις, η αποστροφή προς το «απρόσωπο κέντρο», φορούν συχνά **εθνικά ενδύματα**, αλλά δεν είναι στενά εθνικές. Αντίθετα, αποτελούν μορφές διεκδίκησης ή **ανάκτησης κυριαρχίας** ή έστω **αίσθησης κυριαρχίας και δυνατότητας ελέγχου πάνω στις συνθήκες ύπαρξης των λαϊκών τάξεων σε ένα δοσμένο χώρο που πλέον δεν ταυτίζεται απαραίτητα με τα σύνορα του παλιού κράτους τους**. Όπως πάντα, η αναζήτηση της απαραίτητης ταυτότητας, συχνά δανεισμένη από το παρελθόν, στην εθνική γλώσσα ή/και την θρησκεία, έρχεται να προσφέρει μια νέου τύπου νομιμοποίηση που αναπτύσσεται παρά και ενάντια στον νόμο του όποιου «κέντρου».

Δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι οι αποσχιστικές τάσεις κάθε είδους, **ειδικά στον ανεπτυγμένο καπιταλιστικό κόσμο**, αναπτύσσονται ακόμη πιο γρήγορα μετά την μεγάλη καπιταλιστική κρίση του 2008 και ακόμη ειδικότερα με την συνεχόμενη κρίση της ΕΕ. Οι τάσεις αυτές **συνδέονται πολύ στενά με την πολιτική διαπάλη και τη διεκδίκηση της πολιτικής εξουσίας** (στην κυβερνητική διαχειριστική μορφή). Δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι το κίνημα για ανεξαρτησία της Καταλονίας «απέκτησε φτερά», αμέσως μετά την κατάρρευση της ελπίδας «πολιτικής αλλαγής» στο κεντρικό Ισπανικό κράτος μέσω των Rodemos, με την προσδοκία πως «εμείς εδώ στην Καταλονία ίσως μπορούμε».

Από τα παραπάνω είναι νομίζουμε φανερό ότι η στερεοτυπική διαπίστωση πως οι αποσχιστικές κινήσεις αντανακλούν «ανταγωνιζόμενα αστικά συμφέροντα που δεν αφορούν τις λαϊκές μάζες» (μόνιμο μοτίβο του ΚΚΕ), ενώ σωστά εντοπίζει την ηγεμονία των αστικών δυνάμεων στις αποσχιστικές κινήσεις, αδυνατεί να ερμηνεύσει τη συνολική κοινωνική

διεργασία και τις αφετηρίες της και έτσι καθίσταται μια γενική, πολιτικά αδρανής αλήθεια και ως εκ τούτου άχρηστη.

Ποιος ενιαίος κόσμος;

Το **συνολικό πλέγμα των σύγχρονων αντιθέσεων** καταρρίπτει τους μύθους περί μιας απόλυτης παγκοσμιοποίησης χωρίς αντιθέσεις που “αντικειμενικά” επιφέρει η καπιταλιστική ανάπτυξη και η οποία δήθεν απλά επιζητεί αριστερό τιμονιέρη για να αποκτήσει προοδευτικό πρόσημο. Η καπιταλιστική διεθνοποίηση είναι πράγματι μια όλο και περισσότερο αναπτυσσόμενη τάση, που πάντα όμως προσκρούει στον **ενδο-καπιταλιστικό ανταγωνισμό** και στα εθνικά κεφάλαια, τα οποία έχουν ως σταθερή αφετηρία τα χωριστά κράτη.

Έτσι, αναπτύσσονται ταυτόχρονα, οξύτατοι **ανταγωνισμοί**, μεταξύ ξεχωριστών **καπιταλιστικών κέντρων** (ΗΠΑ, ΕΕ, Κίνα, Ρωσία κλπ.), αλλά και μεταξύ **συμμάχων του ίδιου κέντρου** (π.χ. Γερμανία-Γαλλία). Αναπτύσσεται σαφής τάση για **άνοδο μορφών ιμπεριαλιστικής κυριαρχίας** ηγεμονικών καπιταλιστικών χωρών σε βάρος ασθενέστερων κρατών (π.χ. οι ΗΠΑ σε όλο τον κόσμο, Γερμανία στην ΕΕ κλπ.). Πολλαπλασιάζονται οι **πολεμικές συγκρούσεις «δια αντιπροσώπων»** αλλά και με άμεση -αν και όχι καθολική- συμμετοχή των ιμπεριαλιστικών πατρώνων τους (π.χ. πόλεμος στη Συρία). Πέραν αυτών, όμως, δυναμώνει η **τάση ελέγχου των λειτουργιών ολόκληρων χωριστών κρατών από την πλευρά των πολυεθνικών** πολυκλαδικών μονοπωλίων, μέσω των λεγόμενων συμφωνιών παγκόσμιου εμπορίου (ΤΤΙΡ, CΕΤΑ κλπ.), που παρά τις παλινδρομήσεις τους προχωρούν.

Κοντολογίς, η εποχή μας «μυρίζει» ανταγωνισμό, πόλεμο, αίμα, διάσπαση, προσφυγιά και φόβο, παρά ενοποίηση.

Ας διευρύνουμε την εικόνα: Στην Ανατολική Ευρώπη, χώρες διασπάστηκαν ειρηνικά (Τσεχία/Σλοβακία) ή διεκδικούν ένοπλα απόσπαση ή προσχώρηση με αλλαγή των συνόρων (Ουκρανία/Ντονέσκ/Κριμαία, Ναγκόρνο Καραμπάχ, Τσετσενία κλπ.). Η Γιουγκοσλαβία διαμελίστηκε, για να τεμαχιστούν (ουσιαστικά ή/και τυπικά) στη συνέχεια κάποιες εκ των διαδόχων χωρών, όπως η Σερβία/Μαυροβούνιο αλλά και η Βοσνία/Ερζεγοβίνη. Στη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική, διαλύονται τεράστια σε έκταση κράτη, τα οποία όλως περιέργως είχαν σύνορα με ... ευθείες γραμμές (!), αναζητώντας θρησκευτική ομοιογένεια (Σουδάν) ή/και δογματική ομοιογένεια (Ιράκ, Συρία κλπ.).

Οι τάσεις αυτές αντανakλύνται προοδευτικά και ετερόμορφα στις λαϊκές συνειδήσεις και τις πολιτικές συμπεριφορές.

Το «**κίνημα κατά της παγκοσμιοποίησης**» αποτέλεσε μια πρώτη αντίδραση σε αυτές, σηματοδότησε μια σημαντική αφύπνιση, φανερώνοντας ταυτόχρονα όρια και αυταπάτες που συντρίφτηκαν. Η αποχώρησή του από το προσκήνιο, άφησε βεβαίως χώρο σε τάσεις βαθύτερης αντικαπιταλιστικής τοποθέτησης, κυρίως, όμως, σε διαχειριστικές του καπιταλισμού λογικές, την κατάρρευση των οποίων παρατηρούμε ή βιώνουμε σήμερα από τη Βραζιλία ως την Ευρώπη.

Ταυτόχρονα, στο ίδιο κοινωνικό περιβάλλον της κρίσης, του αποκλεισμού και της αντιδραστικής στροφής, αλλά σε εντελώς αντίθετη κατεύθυνση, καταγράφεται σαφής **άνοδος των αντιδραστικών εθνικιστικών ρευμάτων, της ακροδεξιάς ή/και του νεοφασισμού**. Υπογραμμίζουμε πως το φαινόμενο αυτό είναι πολύ πιο έντονο ακριβώς στις ανεπτυγμένες καπιταλιστικές χώρες, με κορωνίδα βέβαια την **ακροδεξιά κυβέρνηση Τραμπ**, στο λίκνο του σύγχρονου καπιταλισμού, στις ΗΠΑ. Τα ρεύματα αυτά επιχειρούν ψευδεπίγραφα να εμφανιστούν ως αντίβαρο στην παγκοσμιοποίηση και βρίσκουν έδαφος σε συνθήκες κρίσης και απότομης αποπτώχευσης – ειδικά της «μεσαίας τάξης». Πολιτικά διευκολύνονται από την πλήρη ενσωμάτωση της παλιάς και νέας σοσιαλδημοκρατίας στη διαχείριση των νεοφιλελεύθερων πολιτικών, καθώς και τη φιλοευρωπαϊκή και φιλο-παγκοσμιοποιητική παράκρουση των κυρίαρχων τάσεων μέσα στην Αριστερά.

Στο πλαίσιο αυτό, έρχεται να προστεθεί η τεράστια άνοδος των **μεταναστευτικών ροών**, λόγω ιμπεριαλιστικών πολέμων, αλλά και φτώχειας και ερήμωσης δεκάδων χωρών ή/και περιβαλλοντικών μεταβολών. Αναδύονται νέα πεδία φόβου και ανασφάλειας που καλλιεργεί συστηματικά η ακροδεξιά και ρατσιστική ατζέντα, με την επίκληση νέων κινδύνων όχι μόνο για την ανεργία, αλλά και «απειλών» για τη θρησκεία, την κουλτούρα και τον τρόπο ζωής.

Την ίδια στιγμή και σε ό,τι αφορά τη σχέση εθνικού-διεθνικού και εθνικού-ταξικού/κοινωνικού στη σύγχρονη εποχή, πρέπει να λάβουμε υπόψη μας δεδομένα όπως τα παρακάτω:

Πρώτον: Σε συνθήκες παρατεταμένης καπιταλιστικής κρίσης ή αναιμικής «επανόδου», η ανισομετρία στην καπιταλιστική ανάπτυξη -βασικός νόμος του καπιταλισμού- αναπτύσσεται εκθετικά, καθώς οι ηγεμονικές καπιταλιστικές χώρες φορτώνουν τα βάρη της κρίσης στις ασθενέστερες.

Δεύτερον: Διαμορφώνονται οικονομικά και πολιτικά **εργαλεία θεσμοποίησης της ανισότιμης σχέσης, ακόμη και μεταξύ συμμάχων χωρών εντός της ίδιας ολοκλήρωσης.** Ένα κλασικό εργαλείο αυτής της κατηγορίας είναι το **δημόσιο χρέος** και οι περί αυτού πολιτικές διαχείρισης των δανειακών υποχρεώσεων. Επίσης, το **Δημοσιονομικό Σύμφωνο** της ΕΕ, γενικά το Σύμφωνο Σταθερότητας και η λεγόμενη Νέα Οικονομική Διακυβέρνησή της, στην ουσία καταργούν τη δημοσιονομική πολιτική των κρατών μελών της ΕΕ, υπάγοντας αυτήν πλήρως στον κεντρικό σχεδιασμό της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και επιβάλλοντας ταυτόχρονα ένα ταπεινωτικό και ασφυκτικό καθεστώς μόνιμης Επιτροπείας και Ελέγχου.

Τρίτον: Οι αναπτυσσόμενες αποσχιστικές τάσεις στην ΕΕ και το ευρύτατο πνεύμα κοινωνικής δυσaréσκειας, που υποτιμητικά βαφτίζουν «ευρωσκεπτικισμό», δεν αναστέλλουν την πορεία αντιδραστικής σύγκλισης και αναβάθμισής της σε μια νέα ΕΕ πολλών ταχυτήτων. Σύγκλιση και σύγκρουση αναπτύσσονται ταυτόχρονα με χαρακτηριστικά στοιχεία τόσο την βαθύτερη αλληλοδιαπλοκή των οικονομιών όσο και την ένταση της ανισομετρίας με μεγαλύτερη υπεροχή των ηγεμονικών καπιταλιστικών χωρών. Πρέπει να δούμε ολοκληρωμένα και άλλες πλευρές αυτής της ανισομετρίας.

Υπάρχει η διάσταση της όλο και μεγαλύτερης θέσπισης υπερεθνικών θεσμών και της ηγεμόνευσής τους επί των χωριστών εθνών-κρατών σε ζωτικές λειτουργίες, όπως για παράδειγμα στη **συγκρότηση των προϋπολογισμών** των κρατών μελών της ΕΕ.

Διαπιστώνεται παράλληλα η αυξανόμενη άμεση **κατοχύρωση ενός πλαισίου κυρίαρχης θέσης των ευρωπαϊκών και διεθνών Πολυκλαδικών Πολυεθνικών Μονοπωλίων, με την προσαρμογή της όλης λειτουργίας των κρατών,** ακριβώς με βάση τις δικές τους απαιτήσεις, σαρώνοντας εργασιακούς χάρτες ή άλλους «περιορισμούς» (π.χ. περιβαλλοντικούς). Έτσι δεν έχουμε μόνο τη Fraport που βάζει στο χέρι αντί πινακίου φακής τα περιφερειακά αεροδρόμια, αλλά και την έκφραση αλληλεγγύης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην Καναδική TVX Gold, όπως εξάλλου και υπέρ των επενδυτικών «ελευθεριών» της κινέζικης Cosco ή αραβικών κεφαλαίων, που κατά τα άλλα είναι ανταγωνιστές.

Εθνικό, κοινωνικό και διεθνικό ζήτημα στην περίπτωση της Ελλάδας

Ποια μπορεί να είναι η στάση και η απάντηση της αντικαπιταλιστικής κομμουνιστικής αριστεράς σε χώρες όπως η Ελλάδα στη νέα μορφή με την οποία εμφανίζεται το εθνικό ζήτημα;

Κατά τη γνώμη μας, ζούμε τη μεγαλύτερη από ποτέ σύζευξη του **κοινωνικού** ζητήματος (δηλαδή του ερωτήματος ζωής και προοπτικής της εργαζόμενης κοινωνικής πλειοψηφίας που υφίσταται την ταξική εκμετάλλευση), του **εθνικού** (με την έννοια κυρίως της κρατικής κυριαρχίας) και του **δημοκρατικού** προβλήματος που άπτεται των σύγχρονων δικαιωμάτων και ελευθεριών στην εποχή μας.

Στη συνάρθρωση αυτή, το **δεσπόζον** στοιχείο σε ότι αφορά τις επιδιώξεις των διαφορετικών τάξεων, είναι το **κοινωνικό-ταξικό ζήτημα**. Αν δούμε το θέμα από τη σκοπιά της αστικής τάξης, το βασικό στοιχείο είναι η επιβολή του **προγράμματος καπιταλιστικών αναδιαρθρώσεων σε βάρος του κόσμου της εργασίας** και άλλων λαϊκών στρωμάτων. Αυτή όμως η επιβολή, γίνεται όλο και περισσότερο με **επιστράτευση υπερεθνικών οικονομικών και πολιτικών εργαλείων** μέσω της ΕΕ (αλλά και του ΝΑΤΟ, του ΟΟΣΑ και άλλων) και με ταυτόχρονη διαμόρφωση τόσο **απολυταρχικής δομής** κυριαρχίας της ΕΕ όσο και τάσεων **κοινοβουλευτικού ολοκληρωτισμού** και περιστολής και αυτής ακόμη της αστικής δημοκρατίας στα κράτη μέλη.

Βασικός κινητήρας αυτής της σύζευξης είναι η **επιλογή συμμαχίας** της αστικής τάξης στην Ελλάδα με το ευρωπαϊκό κεφάλαιο, ενσυνείδητα από σαφώς υποδεέστερες θέσεις, με έπαθλο τη βελτίωση του εσωτερικού συσχετισμού υπέρ τους και κατά της εργατικής τάξης.

Η Ελλάδα δεν είναι αποικία, ούτε υπό κατοχή, ούτε σε καθεστώς αθέλητης και επιβεβλημένης εξάρτησης. Η αστική τάξη στην Ελλάδα είχε και έχει τη δική της βούληση, πάντα στην απέναντι όχθη από τα εργατικά και λαϊκά στρώματα και είναι εκτός τόπου και χρόνου κάθε άμεση ή έμμεση συμμαχία μαζί της στο όνομα του ξεπεράσματος μιας δήθεν υπανάπτυξης ή απώλειας εθνικής ανεξαρτησίας.

Θα επιμείνουμε μάλιστα τονίζοντας ότι αυτή η επιλογή ανισότιμης αλλά με «κοινό εκμεταλλευτικό τόπο» και χαρακτήρα συμμαχίας, δεν αφορά κάποια παρασιτική ή στενή «ολιγαρχία», αλλά τον βασικό κορμό του αστικού κόσμου. Αυτό το στοιχείο καταδείχτηκε στο δημοψήφισμα του 2015 με τη συστράτευση όλων των αστικών και μεσοαστικών στρωμάτων υπέρ του ΝΑΙ. Προκύπτει, όμως, και από τη λειτουργία των χρηματοδοτικών εργαλείων της ΕΕ, τη διαπλοκή τους με τον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα και τις συνακόλουθες κοινωνικές συμμαχίες που οικοδομεί τα κεφάλαια οριζόντια ακόμη και με μεσαία και κατώτερα τμήματα του «επιχειρηματικού» κόσμου.

Κατά τη γνώμη μας -αυτή είναι η οπτική με την οποία αντιμετωπίζεται η σχέση εθνικού/κοινωνικού και εθνικού/διεθνικού στις Θέσεις της Πολιτικής Επιτροπής του ΝΑΡ για το Τέταρτο Συνέδριο- είναι αναγκαία η πρόταξη της ανάγκης για **απελευθέρωση της**

εργατικής τάξης και των λαϊκών στρωμάτων στην Ελλάδα ανεξάρτητα από εθνικότητα (Έλληνες, εθνικές μειονότητες, μετανάστες) από τα δεσμά της εκμετάλλευσης και επιτροπείας που επιβάλλει η συμμαχία του ευρωπαϊκού και ελληνικού κεφαλαίου, μέσω των θεσμών της ΕΕ, του ελληνικού κράτους και των αστικών κυβερνήσεων στην Ελλάδα.

Αντίθετα, δεν απαντά σωστά -κατά την άποψή μας- το σχήμα της πάλης για «εθνική ανεξαρτησία». Όχι μόνο γιατί λόγω του επιθέτου παραπέμπει σε μια κυρίως υπερ-ταξική, άρα τελικά αστική απάντηση στα βασικά προβλήματα της κοινωνίας, αλλά διότι κυρίως περιγράφει λανθασμένα το χαρακτήρα του ελληνικού καπιταλισμού, όσο και τη σχέση του με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Είναι μια προσέγγιση που δίνει έμφαση στον «εξωτερικό» παράγοντα της ιδιότυπης απολυταρχικής κεφαλαιοκρατικής συμμαχίας, υποβαθμίζει εντελώς την «εσωτερική» διάσταση του ελληνικού καπιταλισμού, αλλά και τον μοχλό παρέμβασης του πρώτου μέσω του δεύτερου. Ακριβώς επειδή δεν είχαμε μια περίπτωση εξωτερικής στρατιωτικής εισβολής και κατοχής, τίποτα δε θα μπορούσε να επιβάλει η τρόικα ή το γερμανικό κεφάλαιο στην Ελλάδα χωρίς την **ενεργό και σχετικά αυτόβουλη συνειδητή συμμετοχή της αστικής τάξης στην Ελλάδα και φυσικά του αστικού πολιτικού κόσμου που την υπηρετεί**. Με αυτή την έννοια δεν είναι καθόλου παράξενο που η πλειοψηφία των πολιτικών δυνάμεων, που υποβαθμίζουν την αναγκαιότητα του αντικαπιταλιστικού αγώνα, ταυτόχρονα δεν τοποθετούνται συνολικά κατά της ΕΕ, παρά μόνο εστιάζουν στο ζήτημα του νομίματος ή μιλούν γενικά και αόριστα για «απειθαρχία στις αντιλαϊκές πολιτικές της ΕΕ».

Το «εθνικό» εντάσσεται με εντελώς διαφορετικό τρόπο στην στρατηγική των βασικών κοινωνικών τάξεων. Για την αστική τάξη η χώρα (μέσω της υποκριτικής φιλολογίας περί έθνους, ιστορίας και πατρίδας) δεν είναι τίποτα άλλο παρά ο **χώρος άσκησης της εξουσίας της και της οικονομικής εκμεταλλευτικής δραστηριότητάς** της, καθώς και ως «ορμητήριο» προς τα έξω. Για την εργατική τάξη, η κάθε χωριστή χώρα, είναι η «αρένα», η πραγματική πατρίδα των λαϊκών αγώνων και της ιστορικής διαδρομής τους, για την επαναστατική ανατροπή της συγκεκριμένης αστικής εξουσίας στο συγκεκριμένο χώρο, στην προοπτική της κομμουνιστικής διεθνοποίησης. **Τον φαινομενικά κοινό τόπο του «εθνικού» (με την έννοια του συνολικού ή της επικράτειας ενός κράτους/έθνους), τον διασπά η άβυσσος των αντίθετων συνολικών ταξικών αφετηριών και στοχεύσεων.** Το σχήμα της «εθνικής ανεξαρτησίας», αν και συχνά χρησιμοποιείται και από επαναστατικές κομμουνιστικές δυνάμεις, δεν μπορεί να αποφύγει τελικά την υποταγή του «ταξικού» στο «εθνικό» με την αστική του έννοια που είναι η κυρίαρχη.

«Λυδία λίθος» σε αυτή την πολιτική κατεύθυνση είναι η **αποδέσμευση της Ελλάδας από την Ευρωπαϊκή Ένωση**, στο πλαίσιο ενός γενικότερου προγράμματος που θα προτάσσει τα εργατικά συμφέροντα, σε σύνδεση με ένα αποφασιστικό πλήγμα στην κυριαρχία του κεφαλαίου. Αυτή η συγκεκριμένη σύνδεση εθνικού/κοινωνικού/διεθνικού στην Ελληνική περίπτωση, είναι δυνατόν, υπό προϋποθέσεις, να αποτελέσει κρίκο για μια επαναστατική αντικαπιταλιστική ανατροπή σε σοσιαλιστική, κομμουνιστική προοπτική.

Πως στεκόμαστε απέναντι στα κινήματα εθνικής ανεξαρτησίας;

Ας κάνουμε όμως κάποιους σχολιασμούς για τα πιο «δύσκολα», δηλαδή για τις διεκδικήσεις εθνικής αυτοδιάθεσης ή ανεξαρτησίας που προκύπτουν σε άλλες περιπτώσεις, σε άλλες κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες, όπως αυτές της Καταλονίας.

Παρατήρηση πρώτη: Πρέπει να ερμηνεύσουμε, να κατανοήσουμε την πολυσύνθετη φύση (και όχι να τη θεωρήσουμε στενά εθνική ή ακόμη χειρότερα εθνικιστική) και **να «καλοδεχτούμε» την αποσύνθεση των αστικών ενοποιήσεων**, είτε στη μορφή των εθνών-κρατών είτε στη μορφή των «ολοκληρώσεων», που αποδεικνύονται αφιλόξενες για την κοινωνική πλειοψηφία.

Παρατήρηση δεύτερη: Πρέπει να προβάλουμε το δικό μας στρατηγικό πρόταγμα που είναι μια νέα **διεθνιστική, κομμουνιστική ενοποίηση**, η οποία συνειδητά, καταργώντας την εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο, **υπερβαίνει τους εθνικούς, θρησκευτικούς, φυλετικούς ή άλλους διαχωρισμούς** μεταξύ των ανθρώπων. Όραμα μας δεν είναι ένας **κονιορτοποιημένος κόσμος** αντιμαχόμενων εθνικών ή θρησκευτικών ψηφίδων, που θα αναζητούν μάταια επιβίωση μέσω της αλληλοεξόντωσης. Ούτε φυσικά και ένας **αλεσμένος ανθρώπινος πολτός** ομοιόμορφα απλωμένος κατά τα γούστα της παγκόσμιας γλώσσας και «κουλτούρας» της «αγοράς», που ενοποιεί τον κόσμο με τα εμπορικά σήματα και εξισώνει τεχνητά τους ανθρώπους με την κατανάλωση των συμβόλων και σκουπιδιών της. Η ομορφιά στη φύση βρίσκεται ακριβώς στην ποικιλία και όχι στην μονοχρωμία. Την ίδια ώρα, δε χρειάζεται και δεν υπάρχει κανένα απολύτως σύνορο μεταξύ των θαυμάτων της. Αυτή η **ασύνορη ποικιλία** είναι που κάνει ένα θαυμαστό ενιαίο κόσμο που πάλλεται. Ο καπιταλισμός όχι μόνο δεν αντιστοιχεί «στη φύση του ανθρώπου», αλλά, αντίθετα, είναι ακριβώς «παρά φύσει» κοινωνικό σύστημα. Άλλωστε, ας μη το ξεχνάμε: «πρώτα μπήκαν τα αμπέλια και μετά τα σύνορα», σε όλο τον κόσμο!

Παρατήρηση τρίτη: η στρατηγική αυτή αφετηρία, παρά την «αντικειμενική» ωριμότητα πραγμάτωσής της σήμερα, απέχει σημαντικά από μια δυνατότητα άμεσης υλοποίησης. Έτσι,

το όμορφο σύνθημα για ένα κόσμο χωρίς σύνορα, σε μια πραγματικότητα όπου τα σύνορα φτιάχνονται και αλλάζουν με αίμα και όπου η πολιτική και στρατιωτική υπεροπλία των ηγεμονικών καπιταλιστικών δυνάμεων δίνει τον τόνο, δεν θα βρίσκει δρόμο για ηγεμονία, χωρίς την **αναγκαία τακτική απέναντι στα εθνικά κινήματα**. Απαιτείται «συγκεκριμένη ανάλυση της συγκεκριμένης κατάστασης», χωρίς δογματισμούς και αγκυλώσεις.

«Ναι στον χωρισμό, δηλαδή ναι στην ανεξαρτησία της **Καταλονίας**, ως ζωτική προϋπόθεση για μια νέα ενοποίηση προοπτικά». Αυτή περίπου είναι η στάση δυνάμεων της αντικαπιταλιστικής αριστεράς στην Καταλονία (CUP), σε επικοινωνία με το εθνικό αίσθημα αλλά και αντιπαράθεση με τον φιλο-ΕΕ εθνικισμό της δεξιάς και της εκεί κεντροαριστεράς.

Από την άλλη ας θυμηθούμε ότι στο **ερώτημα της επανένωσης των δύο Γερμανιών** μετά την «πτώση του τείχους» το 1989 η γερμανική ριζοσπαστική αριστερά, στάθηκε ενάντια προβάλλοντας το σύνθημα «ποτέ ξανά Γερμανία!» (εννοώντας ισχυρή Γερμανία ενός Δ' Ράιχ) και μιλώντας για αποικιοκρατική προσάρτηση της ΛΔΓ. Ήταν μια σωστή πολιτική στάση παρότι δεν υπηρετούσε το κριτήριο της «εθνικής ολοκλήρωσης» που για τις επαναστατικές κομμουνιστικές δυνάμεις ούτε θέσφατο είναι, ούτε σύνθημα παντός καιρού...

Αντίστοιχα, επιστρέφοντας στα «δικά μας» θα πρέπει να σημειώσουμε πως τόσο η ελληνική όσο και η Τουρκική κομμουνιστική αριστερά, με πολλές αποχρώσεις και διαφορές σε κάθε χώρα, δε θέτουν ωστόσο ζήτημα εθνικής ενοποίησης με διπλή ένωση με Ελλάδα και Τουρκία των Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων αντίστοιχα. Αντίθετα, μιλούν για ενιαία και ανεξάρτητη **Κύπρο** χωρίς ξένα στρατεύματα και αδιαπραγμάτευτο σεβασμό των δικαιωμάτων όλων των κοινοτήτων. Ανάλογη πολιτική στάση έχουν οι **Κούρδοι** στη Συρία, με σχετική διαφοροποίηση από τους ομοεθνείς τους στο Ιράκ. Μιλούν για ενιαία δημοκρατική Συρία, διατηρώντας όμως το δικαίωμα σε αυτοδιάθεση και ανεξαρτησία.

Μέσα σε κάθε μία από τις παραπάνω φαινομενικά αντίθετες απέναντι στο εθνικό ζήτημα τακτικές, μπορεί να υπάρχουν ορθές επιλογές όσο και λάθη. Τα κριτήρια της επαναστατικής στάσης, ωστόσο, δεν είναι καθόλου αφηρημένα και απροσδιόριστα: Από τη μια πρέπει να υπάρχει η **σταθερή πυξίδα της στρατηγικής**, δηλαδή η προοπτική ενοποίησης που θα υπερβαίνει εθνικούς και θρησκευτικούς διαχωρισμούς, με βασική -αλλά όχι αποκλειστική- προϋπόθεση για αυτό την κατάργηση της αστικής κυριαρχίας. Από την άλλη είναι αναγκαίο και εντός της τακτικής, να επιδιώκεται σταθερά το κοινωνικό/ταξικό ζήτημα να ηγεμονεύει του εθνικού και όχι αντίστροφα. Με αυτή την έννοια θα είναι ολέθριο λάθος, αν η αντικαπιταλιστική αριστερά στην Καταλονία στηρίξει μια δεξιά κυβέρνηση και νεοφιλελεύθερα μέτρα στο όνομα της ανεξαρτησίας.

**παρουσιάστηκε στη διημερίδα (7-8/10/17) του ΝΑΡ για την Κομμουνιστική Απελευθέρωση
μπροστά στο 4ο Συνέδριο του*